

I. EĞİTİM KONGRESİ

“21. Yüzyılda Bir Eğitim Felsefesi Oluşturmak ve Özel Okullar”

28-30 KASIM 2014

ANTALYA

Tüm hakları saklıdır ve Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'ne aittir. İçerikle ilgili alıntılar, kaynak gösterilerek kullanılabilir.
Kitap, çoğaltma araçları, optik araçlar vb. yöntemlerle çoğaltılamaz.

ISBN:

978-975-11-3927-6

Genel Yayın No:

6078

Tanıncı Yayınlar Dizisi No:

78

T.C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü

Beşevler Kampüsü E Blok Beşevler - ANKARA

Tel: 0312 413 34 25 - 0312 413 34 14

[http:// ookgm.meb.gov.tr](http://ookgm.meb.gov.tr)

Hazırlık ve Baskı:

Azim MATBAACILIK

Büyük San. 1.cad Alibey İşh. 99/33İskitler - ANKARA

Tel: 0312 342 03 72

Sertifika No: 13840

I. EĞİTİM KONGRESİ

“21. Yüzyılda Bir Eğitim Felsefesi Oluşturmak ve Özel Okullar”

28-30 KASIM 2014

ANTALYA

ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

I. EĞİTİM KONGRESİ

“21. Yüzyılda Bir Eğitim Felsefesi Oluşturmak ve Özel Okullar”

28-30 KASIM 2014

ANTALYA

ONUR KURULU

Prof. Dr. Nabi AVCI	Milli Eğitim Bakanı
Doç. Dr. Yusuf TEKİN	Müsteşar
Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. İhsan SEZAL	TOBB Üniversitesi
Rasim ÖZDENÖREN	Gazeteci - Yazar

KONGRE BAŞKANI

Prof. Dr. Ahmet İNAM	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
----------------------	------------------------------

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ahmet İNAM	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Burhanettin DÖNMEZ	İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Halil EKŞİ	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan ONAT	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan ÜNDER	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Necmettin TOZLU	Bayburt Üniversitesi
Prof. Dr. Niyazi CAN	Sütçü İmam Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin TURAN	Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Turan KOÇ	Sabahattin Zaim Üniversitesi
Doç. Dr. Cemalettin İPEK	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Doç. Dr. İbrahim KOCABAŞ	Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. İsmail AYDOĞAN	Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Refik BALAY	Harran Üniversitesi
Doç. Dr. Suat UNGAN	Karadeniz Teknik Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Ziya SELÇUK	TED Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Fuat ARICI	Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali DOMBAYCI	Gazi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ahmet BOZOK	Milli Eğitim Bakanlığı
Yrd. Doç. Dr. Ekrem Ziya DUMAN	Gazi Üniversitesi
Dr. Talip ÖZDEMİR	Milli Eğitim Bakanlığı
Azmi AKSOY	Özel Öğretim Kurumları Birliği
Hasan EREN	Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği
Kevser YILDIRIM	Birikim Okulları
Metin ÖZER	Tüm Özel Öğretim Kurumları Derneği
Ömer GÜNAYDIN	Özel Öğretim Derneği
Ramazan AKSOY	Konya Fayda Okulları
Yusuf OKUMUŞ	Milli Eğitim Bakanlığı (Kongre Kordinatörü)

KONGRE SEKRETARYASI

Huriye KURTOĞLU	Milli Eğitim Bakanlığı
Aysun AYAZ	Milli Eğitim Bakanlığı
Tolga YÜKSEL	Milli Eğitim Bakanlığı
Emre Can ÇOBAN	Milli Eğitim Bakanlığı

DÜZENLEYEN KURULUŞ

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü

DESTEKLEYEN KURULUŞLAR

Özel Öğretim Kurumları Birliği (ÖZKUR-BİR)
Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği
Tüm Özel Öğretim Kurumları Derneği (TÖDER)
Özel Öğretim Derneği (ÖZDER)
Türk Eğitim Derneği (TED)
VESTEL
BİLFEN Yayıncılık
EDU Kariyer

İÇİNDEKİLER

Eğitim Felsefesinden Medeniyete

Prof. Dr. Nabi AVCI (Milli Eğitim Bakanı) 10

21. Yüzyılda Eğitim Nasıl Olmalı

Doç. Dr. Yusuf TEKİN (MEB Müsteşarı)..... 12

Ömer Faruk YELKENÇİ (Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürü)..... 17

Prof. Dr. Ziya SELÇUK (Düzenleme Kurulu Başkanı)..... 20

Rasim ÖZDENÖREN (Gazeteci – Yazar) 22

PROF. DR AHMET İNAM (Kongre Başkanı)..... 26

Yeni Türkiye Yolunda Eğitim

Yusuf KAPLAN..... 35

Yeni Bir Medeniyet Ufku için Eğitimi Yeniden Düşünmek

Ahmet AKÇA 48

Cem GÜLAN 51

Hami KOÇ..... 53

İBRAHİM TAŞEL 57

Hami Koç 59

Özel Okullar ve Eğitim Felsefeleri

Yrd. Doç. Dr. Faruk MANAV..... 62

Arş. Gör. Çiğdem APAYDIN..... 76

Arş. Gör.Buket Dedeoğlu ORHUN..... 86

Eğitim Felsefesinin Derslere Yansıması

Azmi AKSOY 98

Doç. Dr. Mustafa BAŞARAN..... 107

Yrd. Doç. Dr. Ali Faruk YAYLACI..... 131

Eğitime Felsefi Antropolojik Bakış: Nasıl Bir İnsan?

Prof. Dr. Necmettin TOZLU 143

Eğitim Felsefemizin Kapsam ve Boyutları

Prof. Dr. Celal TÜZER..... 163

Prof. Dr. Hasan ÜNDER 167

İnsan Modeli Oluşturmanın Felsefi Temelleri

Prof. Dr. Yurdagül MEHMETOğLU 173

Prof. Dr. Nurullah ALTAŞ..... 176

Prof. Dr. Muhammet Şevki AYDIN 179

Din Eğitimi ve Felsefe

Yrd. Doç. Dr. Adem BELDAğ, Yrd. Doç. Dr. Ali Faruk YAYLACI, Doç. Dr. İsmail AYDOğAN 184

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Kasım ÖZGEN..... 197

Goşgar MUHARREMOV 216

Eğitim Felsefesine Tarihsel Perspektiften Bir Bakış

Prof. Dr. Necati CEMALOğLU 223

21. Yüzyılda Türkiye’de Okulu Yeniden Tanımlamak

Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY..... 227

Millî Aklın Gölgesinde Medeniyet Tasavvurumuz ve Eğitim Felsefemizin Temelleri

Prof. Dr. Saadettin ÖKTEN 258

Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ 261

Eğitimde Estetik

Öğr. Gör. Ersin İLHAN 267

Nuri GÜÇTEKİN 274

Dr. Turgay ÖNTAŞ 282

Eğitim Felsefeleri Bağlamında Özel Öğretim Kurumları

Prof. Dr. Emel KOÇ 290

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ 302

Eğitim Felsefesinin Ontolojik Boyutları

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali DOMBAYCI 308

Eğitimde Etik

Prof. Dr. İnyet AYDIN 317

Sendikalar Açısından 21. yy'da Eğitim Felsefemiz Ne Olmalıdır?

Prof. Dr. Mustafa SAFRAN 325

Kamuran KARACA 326

Ahmet ÖZER 329

İsmail KONCUK 333

Eğitim Felsefesi Temelinde Türk Eğitim Sistemi

Doç. Dr. Abdüllatif TÜZER	337
Yrd. Doç. Dr. Mehmet OKUTAN.....	351

Geçmişten Günümüze Eğitim Felsefesi Yansımaları

Dr. Yar Ali METE	359
Fulya KOYUNCU-Sabiha Sunar	369
Adem YAMAN	374

Eğitim Politikalarının zel ğretim Kurumlarına Yansımaları

Doç. Dr. Hasan ARSLAN.....	380
Yrd. Doç. Dr. Zeynep AKDAğ	385
Dr. Ramazan YRC-brahim KOCABAş	395

Yeni Uygarlık Arayışında Kök Değerler

Prof. Dr. Hasan ONAT	406
----------------------------	-----

Uluslararası Eğitim Programlarında İnsan Yetiştirme Modeli

Dr. Ali AKDOğAN	431
Dr. Jale ONUR	434
Sevinç ATABAY	436

Eğitimin Taşıyıcısı Olarak Kültür

Prof. Dr. Zekeriyya Uludağ.....	441
Doç. Dr. Asuman AKAY AHMED	449
Arif ORUÇ	459

Bilgi Çağında Eğitim Felsefesi

Prof. Dr. Mehmet Kesim..... 471

Ali ÜNSAL..... 478

Okulda Eğitim - Öğretime Liderlik

Doç. Dr. Tuncay AKÇADAĞ 482

Estetik Algı ve Masalların Değerler Eğitimi Açısından Önemi

Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ 495

Toplumsal Bütünleşme ve Din Eğitimi

Prof. Dr. Celalettin ÇELİK 504

Prof. Dr. Yasin CEYLAN 507

Yrd. Doç. Dr. Necdet SUBAŞI 509

Eğitim Felsefesinin Bir Problem Alanı Olarak Din

Prof. Dr. Recai Doğan 514

Yrd. Doç. Dr. Zübeyir BULUT 529

İshak TEKİN - Ayşe YORULMAZ 548

Eğitimde Değer ve Yeni Yaklaşımlar

Doç. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU 559

Araş. Gör.Olcay BAYRAKTAR..... 566

Selim UÇAK..... 576

Tarihsel Empati Öğretimi

Yrd. Doç. Dr. Gülin KARABAĞ 599

Dil Bilinci ve Türkçe

Prof. Dr. Yusuf TEPELİ 610

Doç. Dr. Suat UNGAN 616

Öğretmen Yetiştirmenin Felsefi Boyutları

Doç. Dr. Mizrap POLAT 621

Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK 625

Doç. Dr. Vefa TAŞDELEN 629

Eğitim Felsefesinin İdeolojik Temelleri

Doç. Dr. Ayten İflazoğlu SABAN 634

Kuramdan Uygulamaya Eğitim Felsefesi

Prof. Dr. Ayhan Aydın 649

Dr. Ferah Güçlü YILMAZ 664

Eğitim Felsefesinden Medeniyete

Doç. Dr. Fahri Temizyürek 673

Erol ERDOĞAN 681

EĞİTİM FELSEFESİNİN DERSLERE YANSIMASI

Ortaöğretim Felsefe ve Estetik Dersleri 2009 Öğretim Programlarının Eğitim Felsefeleri Üzerine Bir İnceleme

Yrd. Doç. Dr. Faruk MANAV*

Özet

Bir eğitim sürecinin işlerlik kazanması ve eğitimin beklenen amaçlarına ulaşması konusunda kilit role sahip olan öğretim programlarının belirli bir eğitim felsefesine göre geliştirilmesi, program geliştirme süreci açısından bir zarurettir. Çünkü eğitim felsefesi, bu süreçte amaçların/hedeflerin ve toplumun ihtiyaç duyduğu insan modelinin temel niteliklerinin belirlenmesi gibi konularda belirleyici bir rol oynayarak bireyleri niçin eğitiyoruz?2 sorusuna verilecek yanıtın genel taslağını sunmaktadır. Bu bakımdan her bir ders için geliştirilecek öğretim programının muhakkak bir eğitim felsefesi ışığında hazırlanması gerekmektedir. Bu anlayıştan hareketle bu çalışmada, ortaöğretim felsefe ve estetik dersleri için 2009 yılında geliştirilen öğretim programlarının hangi eğitim felsefelerine göre geliştirildikleri ya da geliştirilmedikleri dört temel eğitim felsefesinin (Daimicilik, Esasicilik, İlerlemecilik, Yeniden Kurmacılık) temel düsturları ve bu eğitim felsefelerinin dayandıkları felsefe akımları baz alınarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Felsefe dersi öğretim programı, Estetik dersi öğretim programı, Felsefe öğretimi.

Giriş

Ülkemizde 2005 yılında ilköğretim programlarıyla başlayan ve çağdaş bir eğitim anlayışının benimsendiği yeni anlayışta, geleneksel eğitim sistemlerindeki ezberci anlayış ve öğretmen otoritesi terk edilerek öğrenci merkezli ve daha demokratik bir anlayışa geçiş başlamıştır.3 Bu bağlamda eğitim sistemimizin eğitim felsefesi ve benimsediği temel düsturlar değişime uğramıştır. Milli Eğitim Bakanlığı, öğrenciyi ya da öğreneni merkeze alan bu anlayışı; “Bireysel özellikler dikkate alınarak, bilimsel düşünme ve iletişim kurma becerisine sahip, öğrenmeyi öğrenmiş, üretken, bilgiye ulaşıp kullanabilen, evrensel değerleri benimsemiş, teknolojiyi etkin kullanan ve bireyin kendini gerçekleştirme için, eğitim sürecinin, her aşamada birey katılımını sağlayacak biçimde yapılandırılması” (MEB, 2007, s. 5) olarak tanımlamıştır. Buna göre yeni geliştirilen programların çehresi de doğal olarak büyük değişimlere uğramıştır. İlk olarak ilköğretimde görülen bu değişimler sonraları ortaöğretime de yansımış ve ortaöğretim felsefe ve estetik derslerinin programları da bu yeni anlayış ve felsefeden dolayı 2009 yılında yenilenerek 2010-2011 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2010, s. 1585 ve 1591). Milli Eğitim Bakanlığı, benimsenen bu yeni eğitim felsefesini ve anlayışını şöyle açıklamıştır:

2 Bu soru eğitim ya da öğretim programının hedeflerine/amaçlarına karşılık gelmektedir (Bkz. Demirel, 2013, s. 95).

3 Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu'nun 12.07.2004 tarih ve 114, 115, 116, 117 ve 118 sayılı kararları ile ilköğretim okullarının 1.-5. sınıfları Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji Eğitimi derslerinin öğretim programları yeniden düzenlenmiştir (Bkz. Yeni Öğretim Programlarını İnceleme ve Değerlendirme Raporu, 2005, s. 9).

* Öğretimci, Akademisyen / Bingöl Üniversitesi

Öğrenci Merkezli Eğitim Uygulama Modeli, eğitimi yaşam olarak kabul etmesi, uygulamaya ağırlık vermesi, eğitimde doğal disiplini öngörmesi ve sınav durumlarında ezberi benimsememesinden dolayı felsefelerden pragmatizmi, eğitim felsefelerinden ilerlemecilik ve yeneden kurmacılığı esas almaktadır. Bu iki kuramın benimsenmesinin temel nedeni ise; eğitim felsefesinin eğitim amaçlarında; demokratik ve sosyal yaşamı geliştirmek, toplumu yeniden yapılandırmak ve geliştirmek, değişim ve sosyal reform için eğitimi esas almasıdır. Eğitimde; öğretmeni problem çözme ve bilimsel araştırmalarda yol gösterici (rehber), değişim ve reformların temsilcisi, araştırma yöneticisi ve proje başkanı olarak görmesi ayrıca öğrencilere problemlerin farkına varmalarına yardımcı olan kişi olarak görmesi, eğitim programlarındaki odak noktada; ilgili programlarda hümanistik eğitimi, ancak radikal bir eğitim reformunu benimsemesi ile eğitimde fırsat eşitliğinin yeniden işlevselleştirilmesini temel almaları öğrenci merkezli eğitimle örtüşmektedir (MEB, 2007, s. 23).

1. Bu dayanak noktasından hareketle bu çalışmada, ülkemizde 2009 yılında geliştirilen ortaöğretim felsefe ve estetik derslerinin öğretim programlarının öğeleri mercek altına alınarak bu programların bahsi geçen eğitim felsefesi ve felsefe akımını yansıtır yansıtmadıkları ortaya konulmuştur. Ayrıca programların benimsenen eğitim felsefeleriyle ilgili olarak hangi öğrenme yaklaşımını temele aldığı da gösterilmeye çalışılmıştır.

Program Geliştirme Sürecinde Felsefenin Yeri

- (i) Program geliştirme sürecinde özellikle eğitimin hedeflerinin belirlenmesi konusunda eğitim psikolojisi, eğitim ekonomisi ve eğitim sosyolojisi ile birlikte en önemli süzgeçlerden birisi eğitim felsefesidir (Sönmez, 2010, s. 27-29). Felsefe, hedeflerden inançlara, içerikten düşünce yapılarına kadar çeşitli konularda önemli işlevlere sahip iken, değerlerle ilgilenmemizden kim olacağımıza karar vermemize kadar birçok alanda önemli bir yer tutmaktadır. Felsefe, eğitim ortamlarının düzenlenmesinde dayanak noktasını oluştururken, eğitimin hedeflerini oluşturmada, içeriğin seçilmesinde ve genel anlamıyla eğitimde yapılması planlanan etkinliklerin seçilmesinde ve belirlenmesinde etkili rol oynamaktadır (Demirel, 2013, s. 16-17). Ayrıca eğitim aracılığıyla ulaşılması beklenen insan modeli de eğitim felsefesine göre belirlenmekte ve eğitimin amaçları buna göre şekillenmektedir (Sönmez, 2010, s. 28). Büyükkaragöz (1997, s. 11)'e göre ise program geliştirme sürecinde felsefenin işlevi şöyledir:
- (ii) Amaçlarımızın tespitinde felsefenin rolü bir hayli büyüktür.
- (iii) Amaçların düzene konulmasında felsefe etkili olmaktadır. Belirlenen amaçların hepsine yer verilmeyebilir. Bunlardan hangilerinin ayıklanacağı konusunda felsefe etkili olur. Ya da amaçlara önem ve öncelik sırası verilmesinde yine felsefe büyük rol oynar.
- (iv) Ayrıca, programın iç ve dış tutarlılığının sağlanmasında felsefenin yardımı ve etkisi büyüktür.

Toplumdan ve konu alanında ne alacağımızı belirlemede de felsefe etkili olur.

2. Bu bakımdan program geliştirme sürecinin şüphesiz en önemli öğelerinden birisi olan felsefenin süzgecinden geçmemiş bir öğretim programından söz etmek de oldukça olumsuz görünmektedir. Felsefe, bir programın neredeyse tüm birimlerinin belirlenmesinde etkili rol oynamaktadır ki tam da bu nedenle program geliştirirken benimsenen

“...felsefe değişince hedef davranışlar, içerik, eğitim ve sınama durumları da değişir.” (Aktaran: Sönmez, 2010, s. 28). Her bir eğitim felsefesinin ilkeleri kendine özgü olduğundan geliştirilen programın tüm öğelerinin programın dayandığı eğitim felsefesine göre olması da bir zorunluluk olarak belirmektedir (Bkz. Demirel, 2013, s. 17). Buna göre, bir öğretim programının genel amaçlarının daimîci eğitim felsefesine göre, kazanımlarının/hedeflerinin ilerlemeci eğitim felsefesine göre, değerlendirme/sınama durumlarının esasîci eğitim felsefesine göre oluşturulması da olanaksızdır.

FELSEFE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ EĞİTİM FELSEFESİ ÜZERİNE

2. 1. Çalışmanın bu başlığı altında felsefe dersi öğretim programı, programın vizyonu, genel amaçları, yaklaşımı, programın uygulanmasında öğretmenden beklenen roller, programın uygulanmasına ilişkin esaslar, ölçme ve değerlendirme açısından incelenmiş ve programın bahsi geçen öğelerinin taşıdığı niteliklerden hareketle hangi eğitim felsefesinin ve felsefe akımının özelliklerini yansıttığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Programın kazanımları ise estetik dersi öğretim programının kazanımları ile birlikte ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.
2. 2. **Programın Vizyonu:** Programının vizyonu başlığı altında geçen ifadeler gerçek yaşamda kullanılabilecek türden beceri ve tutumları yansıtmaktadır. Sözelimi “...değişime ve gelişime açık, kendisi ve toplumuyla barışık... felsefeyi bir sorgulama aracı olarak yaşam becerisine dönüştürebilen, felsefî tutum geliştirebilmiş bireyler yetiştirmek...” (MEB, 2009a, s. 4) ifadelerinde felsefenin yaşamın her alanında kullanılabileceğinin ön görülmesi ve yaşamda yaşanan değişimlere bireylerin kayıtsız kalamayacağına düşünülüyor olmasının ilerlemeci eğitim felsefesine işaret ettiği söylenebilir. İlerlemeci eğitim felsefesine göre eğitimin hedefleri “Sürekli değişmeye açık olma... hem toplum, hem de kişiyi dengede tutma... kendini sürekli yenileyen, demokrat insan yetiştirme... toplumla birey arasındaki anlaşmayı sağlama...” (Sönmez, 2002, s. 89) gibi ilke ve niteliklere göre oluşturulduğundan programın vizyonunun bu ilke ve niteliklerin bir yansıması olduğunu belirtmek doğru olacaktır.
2. 3. **Felsefe Dersi Öğretim Programının Genel Amaçları:** Programın genel amaçları on bir madde halinde verildiğinden her bir maddenin ayrı ayrı analiz edilmesi gerekmektedir. 1. genel amaçtaki “Felsefenin alanı ve temel problemleriyle ilgili bilgi edinmeleri”, 2. genel amaçtaki “Felsefenin ne olduğunu anlayıp felsefî sorgulama becerisini kazanmaları”, 4. genel amaçta “Sistemik düşünebilme becerisi kazanmaları”, 5. genel amaçtaki “Varlığı bütünlük içinde sorgulayabilme becerisi kazanmaları”, 6. genel amaçtaki “İnsan açısından değerlerin anlamını fark etmeleri hem etik hem de estetik değerleri, millî ve evrensel açıdan değerlendirebilme tutumu geliştirebilmeleri”, 7. genel amaçtaki “Kendilerini ve evreni anlamak için sorgulama tutumu geliştirebilmeleri”, 8. genel amaçtaki “Konulara çok yönlü bakış açısıyla bakabilme tutumu kazanmaları”, 9. genel amaçtaki “Tartışma kültürünü geliştirebilmeleri, düşüncelerini aktarırken kavramları doğru ve özenli biçimde kullanabilme tutumu geliştirebilmeleri” ve 10. genel amaçtaki “Bilgi ve bilimin temel problemlerini değerlendirebilme becerisi kazanmaları” (MEB, 2009a, s. 4-5) ifadelerinin herhangi bir eğitim felsefesi ilkesine göre yazılmış olduklarını söylemek oldukça zor olmakla birlikte bu amaçların genelinin felsefe dersinin konu alanına göre (varlık, bilgi, değer) oluşturulduğunu, bazılarının da felsefe eğitiminin ya da felsefe yapabilmenin olağan kazançlarını yansıttığını belirtmek yanlış olmayacaktır. Çünkü “Felsefe yapmak varlığı ve bilgiyi bir bütün, insan yaşamıyla ilgili olay ve problemleri çok boyutlu olarak görmek ve her yönüyle kavramaya çalışmak anlamına gelir.” (Cevizci, 2010, s. 647). Bu nedenle programın 3. ve 11. genel amacının eğitim felsefeleri hakkında yorum getirmek daha olanaklı görünmektedir. 3. genel amaçta yer alan “Fel-

sefi bir bakış açısı edinmeleri ve gündelik yaşamlarında da bu bakışı kullanma alışkanlığı kazanmaları” ifadesi ile 11. genel amaçtaki “Felsefenin yaşamla ilişkisini kurmaları amaçlanmaktadır.” (MEB, 2009a, s. 4-5) ifadelerinde felsefenin yaşamın her alanında kullanılabilmesine ilişkin olarak felsefe dersinde öğrenilenlerin yalnızca sınıf ortamında kalan bilgilerden ibaret olmayacağına yönelik vurguların tam olarak ilerlemeci eğitim felsefesinin “Tüm öğretime çocuğun ilgileri ve onun gerçek dünya ile bağlantı kurma yolları olan dürtüleri rehberlik etmelidir” (Guttek, 2011, s. 325) ilkesi ile ilerlemeci eğitim felsefesinin kaynaklarından pragmatizmin⁴ “Eğitim ortamında kurama değil, uygulamaya ağırlık verilmelidir” (Sönmez, 2002, s. 92) ilkesiyle de uyuşur niteliktedir.

2. 4. Programın Yaklaşımı: Bu başlık altında programın hangi yaklaşımı benimsediği net olarak belirtmemiş olmakla birlikte, programın yaklaşımının bireylere yeniliklere açık olma, eleştirel düşünme, problem çözme vb. becerileri kazandıracığı belirtilmiştir. Buna dayalı olarak da öğrencilerin kendi öğrenmelerini kendilerinin yaparak yaşayarak gerçekleştireceği üzerinde durulmuştur. Öğrenci rollerinin yanı sıra öğrenciyi merkeze alan programın uygulanmasında süreç içinde bilgiye ulaşmada öğrenciye rehberlik yapmaya ve öğrencilerin ön bilgilerini kullanabilmesine fırsat vermeye, öğrenci düzeyini dikkate almaya, öğrencilerle etkili iletişim kurmaya, öğrencilerin araştırma yapabilmelerine, keşfedebilmelerine ve problem çözebilmelerine uygun bir sınıf ortamı oluşturmaya önem verildiği belirtilerek bir bakıma öğretmenin üzerine düşen görevler belirtilmiştir. Bunların dışında programın yaklaşımı sekiz madde halinde belirtilmiştir. Bu maddelerde de her bireyin kendine özgü olduğu, programın aktif öğrenme yöntemlerini kabul ettiği ve birlikte çalışmanın önemi üzerinde durulmuş, özgür düşünebilen ve çevresiyle uyumlu, demokratik tutum kazanmış ve sorgulama becerilerine sahip bireyler yetiştirmek gibi hedefler vurgulanmıştır (MEB, 2009a, s. 5-6). Buna göre programın yaklaşımının her ne kadar bahsi geçmiyor olsa da vurgu yapılan niteliklerden yola çıkarak “... J. Dewey’in (1916, 1929, 1938) pragmatizmine, toplumun değişen ihtiyaçlarını karşılamak için eğitimin yeniden yapılandırılmasının gereğini içeren görüşlerine...” (Aktaran: Duman, 2014, s. 383) dayanan yapılandırmacı yaklaşım olduğu görülmektedir. Bu yaklaşıma göre, öğrenme öğretmeye oranla öncelikli olup, öğrencinin sorgulaması, yaşantılarına dayalı olarak öğrenmesi oldukça önemlidir. Öğrenme önceki bilgi, önyargı ve tutumlardan etkilenen yapıda olan aktif bir süreçtir ve bu aktif süreçte iletişimi ön plana alan kubaşık/işbirlikli öğrenme temele alınmaktadır (Yıldızlar, 2012, s. 45-47). Yapılandırmacı yaklaşımda öğretmen ise, öğrenci için bir rehber olan, öğrencileri kendileri olmaları için teşvik eden, onları araştırma, inceleme yapmaları için cesaretlendiren, öğrencilerin ön bilgilerini dikkate alan, birbirleriyle diyalog kurmalarına yardımcı olan, öğretim sürecinin merkezine yaparak-yaşayarak öğrenmeyi alan, öğrencilerin deneyim yaşayabilmeleri için problem çözme becerilerini geliştirecek etkinlikler planlayan ve öğrencinin gelişim düzeyini dikkate alan bir konumdur (Aktaran: Aydın, 2012, s. 66-68).

2. 5. Programın Uygulanmasında Öğretmenden Beklenen Roller: Programın uygulanması sürecinde öğretmenden beklenen roller detaylı olarak belirtilmiştir. Bu rollerin açılımına bakıldığında ise öğretmenlerin işbirliğine önem vermesi, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate alması, rehberlik yapması, öğrencileri sorgulamaya teşvik etmesi, uygun yöntem ve teknikler seçmesi, öğretim ortamını düzenlerken de etkinlikler planlayarak konuları gündelik yaşamla ilişkilendirmeye dikkat etmesi vb. rollere vurgu yapılmıştır (MEB, 2009a, s. 6). Programın öğretmenden beklediği bu roller, John Dewey’in pragmatizminde öğretmenden beklenen rolleri anımsatmaktadır. Buna göre, her an öğrencinin yardımına koşmaya hazır olması gereken öğretmen, öğrencileri yaşamı bizzat kendi deneyimleriyle yaşamaları ve birincil kaynaklardan elde edilecek bilgi

⁴ İlerlemeci eğitim felsefesi, John Dewey’in pragmatizm görüşlerine dayanmaktadır (Guttek, 2011, s. 322). Bu nedenle çalışmada zaman zaman pragmatizm ile ilerlemeci eğitim felsefesi aynı anlamı karşılayacak şekilde kullanılmıştır.

ve deneyimlerin önemi konusunda cesaretlendirmelidir. Böylece öğrenciler yaparak ya da problem çözerek öğrenecek ve eğitim ortamı katı disiplinden sıyrılmış olacaktır (Cevizci, 2011, s. 140). Ayrıca Dewey'e göre, öğretmenin dikkat etmesi gereken önemli bir husus da "...öncelikle, öğrencilerin kapasiteleri, ihtiyaçları ve geçmiş deneyimleri hakkında bilgi edinmesi ve ikinci olarak da kendisinin ortaya attığı fikrin grubun üyeleri tarafından daha başka fikirlerle desteklenerek bir bütün haline getirilmesi yoluyla bir plan veya projeye dönüştürülmesine müsaade etmesidir." (Dewey, 2011, s. 87).

- 2. 6. Programın Uygulanmasına İlişkin Esaslar:** Programın uygulanması aşamasında ise kazanımların genel amaçlarla uyumlu olarak hazırlandığı ve bu kazanımların öğretmen tarafından sırayla işler hale getirilmesi gerektiği üzerinde durulmuş ve yine ağırlıkla öğretmene düşen görevlerden bahsedilmiştir. Bu görevler arasında dikkat çekenler, kazanımların düzeyine göre etkinlik planlama, çeşitli araçlarla etkinlikleri zenginleştirme, öğrencilerin bilgiyi kendilerinin yapılandırmasına olanak sağlama, öğrencilerin merak, ilgi ve beklentilerini dikkate alma ve demokratik davranma gibi görevlerdir (MEB, 2009a, s. 7). Bahsi geçen bu görevler, öğretmenin öğretim sürecini öğrenciye göre planlaması ve öğrencilere yaparak-yaşayarak öğrenmeler sağlaması gerektiği gibi görevlerdir ki bu bunlar, ilerlemeci eğitim felsefesinin bir öğretmenden beklediği davranışlara işaret etmektedir. İlerlemeci bir öğretmen, bir otorite olarak öğrenmenin merkezi olmayıp öğrenciye rehberlik eden, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alan bir öğretmen modeli çizmektedir (Guttek, 2011, s. 332). Bunun yanında programda öğrencilerin bilgiyi yapılandırmasına olanak sağlama vurgusu da yapılandırmacı yaklaşımın öğretmenden beklediği; "Öğrencilerin özgün deneyimlerinin sonucu olarak yeni fikir ve anlayış kazanmalarına olanak verir." (Aktaran: Aydın, 2012, s. 67) düşüncesiyle uyuşur niteliktedir.
- 3. Ölçme ve Değerlendirme:** Ölçme ve değerlendirme, uygulanan programların etkili olup olmadıklarını ortaya çıkarmada, eğitim-öğretim sürecinde kullanılan yöntem ve tekniklerin etkili olup olmadıklarının belirlenmesinde, öğrencilerde herhangi bir öğrenme güçlüğü olup olmadığının saptanmasında, öğrencilerin başarılarının tespit edilmesinde oldukça önemli bir konuma ve işleve sahiptir (Yaşar, 2008, s. 3). Bu bakımdan felsefe dersi öğretim programının uygulanmasında da kullanılacak ölçme ve değerlendirme araçlarının niteliği önem arz etmektedir. Felsefe dersi öğretim programında öğretmenin öğrencileri performans dayalı olarak süreç içinde değerlendirmesi ve zaman zaman öğrencinin kendisini değerlendirmesine olanak sağlayan araçları kullanmasına ilişkin bilgilerin dışında felsefe dersinde kullanılacak ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden grup değerlendirme, gözlem, kontrol listesi, derecelendirme ölçekleri, proje ve tutum ölçeklerinin nasıl kullanılacağına ilişkin bilgiler verilmiştir. Bunun dışında geleneksel ölçme araçlarından kısa cevaplı, açık uçlu ve çoktan seçmeli sorularla da ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılabileceği belirtilmiştir (MEB, 2009a, s. 11-16). Programda bahsi geçen ölçme ve değerlendirme sürecinin yapılandırmacı yaklaşımın ölçme ve değerlendirme ilkelerini benimsediğini söylemek mümkündür. Yapılandırmacı yaklaşımda ölçme ve değerlendirmede ölçüt, öğrencinin bir davranışı kazanıp kazanmaması yani, ürün değil süreç içindeki durumudur. Bu nedenle hedefler ölçüt olmadığından öğrenci, ortaya koyduğu ödev, proje ve rapor gibi ürünlerle sınıf içindeki genel durumu dikkate alınarak değerlendirilmektedir ve yapılandırmacı yaklaşımda portfolyo gibi bireysel gelişim dosyaları oldukça önemli bir konuma sahiptir (Yıldızlar, 2012, s. 59-60). Bu bakımdan felsefe dersinde çağdaş ölçme araçlarıyla ölçme ve değerlendirme yapılması gerektiği ortadadır. Ancak programda "...geleneksel ölçme araçlarını da kullanarak belli aralıklarla öğrenci başarıları değerlendirilebilir." (MEB, 2009a, s. 11) ifadesinde geleneksel ölçme araçlarından bahsedilmesi ise benimsenen çağdaş anlayışlarla uyuşmayan bir yapı sergilemektedir.

ESTETİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ EĞİTİM FELSEFESİ ÜZERİNE

- 3.1.** Çalışmanın bu başlığı altında Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri için hazırlanan estetik dersi öğretim programı, güzel sanatlar ve spor liselerinde estetik dersinin önemi, programın uygulanmasına ilişkin ilke ve açıklamalar, programın temel yaklaşımı, programın yapısı bağlamında; genel amaçları ve öğrencilere kazandırılması öngörülen temel beceriler, değerler ve tutumlar, öğrenme-öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme açısından analiz edilerek hangi eğitim felsefesinin ve yaklaşımın izlerini taşıdığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Programın kazanımları ise felsefe dersi öğretim programının kazanımları ile birlikte ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.
- 3.2.** **Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinde Estetik Dersi: Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2009 yılında geliştirilen estetik dersi öğretim programında öncelikle estetik alanına ilişkin genel bilgiler verilmiş ve estetiğin doğasından hareketle Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinde** okutulacak olan bu dersin öğrencilerin ürettikleri ürünleri anlamlandırabilmeleri ve belli bir içeriğe ve anlama sahip ürünler ortaya koyabilmelerinin önemi belirtilerek; derinlik, anlamlılık, içerik, öz, değer, arka plan ve tarihsellik boyutu gibi özellikleri kazandıracığı öngörülmüştür. Estetik dersi ile öğrencilerin estetik düşünme becerisinin yanı sıra sanat yoluyla yaşamı anlamlandırmalarına katkı sağlanacağı belirtilmiş ve bu bağlamda bahsi geçen niteliklerin kazandırılabilmesi için eğitim-öğretimde merkeze alınması beklenen öğrenciye anlaşılması zor teorik bilgileri vermek yerine bu süreçte sanat müzesi ya da tarihî mekânlar gibi yerlere geziler düzenlenerek somut yaşantılar yoluyla deneyimler sağlamanın ve estetik deneyimler yaşamaları için küçük projeler üretebilmesine olanak sağlamanın vs. önemi vurgulanmıştır (MEB, 2009b, s. 5-6). Buna göre estetik dersinin öğrencinin somut deneyimler yaşamasına ve doğrudan öğrenci deneyimine dayanan bilgilere önem verdiği görülmektedir. Bahsi geçen bu vurguların ilerlemeci eğitim felsefesini besleyen pragmatizmin; öğrenmenin somut yaşantılara dayalı olarak gerçekleşen bir süreç olduğuna ve bu nedenle öğrencilere olabildiğince zengin yaşantılar sağlanarak onların öğrenmeye karşı güdülenmesi gerektiğine ilişkin düşüncesiyle bağdaşmaktadır (Sönmez, 2002, s. 91).
- 3.3. Programın Uygulanmasına İlişkin İlke ve Açıklamalar:** Programın bu başlığı altında ağırlıklı programların uygulayıcısı olan öğretmenlere düşen roller detaylandırılmıştır. Buna göre öğretmenlerin; öğrenme etkinliklerini planlarken öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alma, öğrencileri araştırmaya yöneltme, aktif öğrenmeye dayanan etkinlikler planlama, bilgi kaynağı olmaktan ziyade öğrencilerin anlam oluşturmalarına yardımcı olma, etkinlik gezileri sağlama, kazanımların yapısına uygun olarak ürün ve süreç değerlendirmesi yapma, kazanımlara uygun görsel materyallerden yararlanma, sanat eserlerini anlamlandırabilmeleri için öğrencilerin kişisel özelliklerine göre bireysel ve grupta proje çalışmaları yaptırma, disiplinler arası ilişkilendirmeler yapma, öğrencileri sanat eserleri ve estetik çözümlerle buluşturma ve öğrenilen kavramlar arasında bağlantılar kurma gibi rollere sahip olması gerektiği üzerinde durulmuştur (MEB, 2009b, s. 6-7). Estetik dersi öğretim programında öğretmenden beklenen bu roller, aynen felsefe dersi öğretim programında olduğu gibi pragmatizmin öğretmenden beklediği rollere işaret etmektedir. Bu rollere daha önce yer verildiğinden bu başlık altında tekrar edilmeyecektir (Bkz. Cevizci, 2011, s. 140 ve Dewey, 2011, s. 87).

1.1. Programın Temel Yaklaşımı: Programın hangi yaklaşımı benimsediği doğrudan belirtilmemekle birlikte öğrenci merkezli bir eğitim anlayışının benimsendiği belirtilmiş ve öğrenci merkezli eğitim anlayışının temel ilkeleri üzerinde durulmuştur (MEB, 2009b, s. 8). Bu ilkeler şöyle sıralanmıştır (MEB, 2009b, s. 9-10)⁵:

⁵ Bu ilkeler aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı'nın Öğrenci Merkezli Eğitim Uygulama Modeli'nde de yer almaktadır. (Bkz, MEB, 2007, s. 10).

1. Öğrenmeyi öğrenmek esastır
2. Her öğrenci öğrenebilir
3. Her öğrenci öğrenirken eski ve yeni bilgiler arasında özgün bağlantılar kurar
4. Düşünmeyi öğrenmek sorgulayıcı ve yaratıcı düşünceyi geliştirir
5. Başarabilme duygusu içsel güdülenmeyi sağlar
6. Öğrenme olumsuz deneyimlerle engellendiğinde zorlaşır
7. Yaratıcı düşünmeyi harekete geçiren ödevler öğrenciyi başarabilmeye güdüler
8. Her öğrenci farklı zamanlarda farklı türde ve farklı hızda ilerleyerek gelişir
9. Farklı özelliklerdeki öğrencilerin birbirleri ile etkileşimi öğrenmeyi kolaylaştırır
10. Öğrenciler arasındaki olumlu ilişkiler öğrenmeyi artırır
11. Her öğrenci öğrenmeye karşı farklı yetenek ve eğilime sahiptir
12. Her öğrenci yeni bilgileri kendine göre kavrayıp benzersiz bir anlam yaratır

1. Bu ilkelere göre programın temel yaklaşımının yukarıda felsefe dersi öğretim programı için bahsedildiği gibi ilerlemeci eğitim felsefesine dayanan yapılandırmacı yaklaşımın ilkelerini baz aldığı görülmektedir. Çünkü “Yapılandırmacılık, çeşitli felsefi bakış açılarını benimser. Öğrencinin aktifliğini her zaman destekleyen öğrenci merkezli bir program yaklaşımıdır.” (Duman, 2014, s. 382). Programda baz alınan Yapılandırmacı yaklaşımın öğrenme ilkeleri ise şöyle sıralanabilir (Yıldızlar, 2012, s. 47, Yurdakul, 2008, s. 44-43 ve Duman, 2014, s. 397):

2. İnsanlar öğrenirken öğrenmeyi öğrenirler. Öğrenme hem anlam yapılandırmayı hem de anlama sistemlerinin yapılandırılmasını içerir.
3. Tüm öğrenme etkinlikleri geniş bir görev ya da probleme bağlanmalıdır.
4. Öğrenenlerin özgün bilgi yapılarını kendilerinin oluşturacakları yaşantılar düzenlenmeli ve bu yaşantılarla öğrenme sorumluluğu öğrenenlere bırakılmalıdır.
5. Yeni öğrenmeleri oluşturmada ön bilgiler dikkate alınmalıdır.
6. Öğrenme sürecinde sosyal etkileşim sağlanmalıdır.
7. Anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirmek üzere özgün öğrenme görevleri tasarlanmalı ve gerçek yaşamın karmaşıklığını yansıtacak öğrenme ortamı oluşturulmalıdır.
8. Bilgiyi yapılandırma sürecinin farkına varılmasını desteklemek üzere nasıl öğrenildiğinin yansıtılmasını sağlayacak yaşantılar düzenlenmelidir.

3. 4. Öğrenme bireyseldir ve öğrenenin özelliğine ve durumlara göre değişmektedir... sınıftaki normal bir öğrenci öğrendiğine göre bütün öğrenciler öğrenir.

Programın Genel Amaçları: Programın öğrencilere süreç içinde kazandırması öngörülen genel amaçları 14 madde halinde verilmiştir. Amaçlarda vurgulanan; sanat eserini değerlendirebilme becerisi, kültürel değerlere sahip çıkma, estetik düşünceye ilişkin bilinç oluşturabilme,

estetik bakış açısı kazanabilme, sanat eserlerini değerlendirebilme, sanat konusundaki farklı düşüncelere saygı duyma, değerleri analiz edebilme, sanatın insan yaşamındaki yerini görebilme, bir sanat eserinin farklı değerlendirme biçimlerinin olabileceğini kabul etme (MEB, 2009b, s. 11) gibi davranışlar ya da becerilerin estetiğin konu alanının doğal sonuçlarını ya da çıktılarını yansıttıklarını söylemek mümkündür. Çünkü felsefenin bir alt disiplini olan estetik;

... 'güzel' ile 'güzel beğenisi'ni trajik, komik, yüce, trajikomik, ironik gibi en temel estetik duygulanım katmanlarındaki yansımalarıyla birlikte irdeleyen; verilen estetik yargıların kaynaklarını, değerlerini güvenilirliklerini, geçerlilikleri ile doğruluklarını soruşturan; sanatın doğası ile sanat yapıtlarının değerleri belirlenirken başvurulması gereken ölçütleri belirginleştiren; ... sanat yapıtına bakanın konumu ile yapıtın yaratıcısının estetik konumu arasındaki ilişkiyi bütün yönleriyle felsefi bakımdan kuran; ... sanat konuları ile yaşam konuları üzerine doğru düşünüp doğru duymanın yeter koşullarını dizgeli bir biçimde inceleyen; başta genel felsefe anlayışımıza ilişkin içerimleri olmak üzere, güzellik yaşantıları ya da deneyimlerine yoğunlaşarak estetiğin bir bütün olarak insan yaşamındaki yeri ile önemini bütün yönleriyle soruşturan felsefe araştırmaları düzlemi (Güçlü, Uzun, Uzun ve Yolsal, 2008, s. 489)

1.1.1. Şeklinde betimlenmektedir. Bu bakımdan programın genel amaçlarının aynı zamanda estetik disiplininin konu alanını yansıttığı görülmektedir. Bu amaçların felsefe dersi öğretim programında olduğuna benzer şekilde hangi eğitim felsefesinin görüşleri çerçevesinde hazırlandığını söylemek de oldukça zor görünmektedir.

Temel Beceriler, Değerler ve Tutumlar: Programda benimsenen yeni yaklaşımın doğrultusunda eleştirel düşünme, bilgi teknolojilerini kullanabilme, Türkçeyi doğru ve etkili kullanma, iletişim kurma, araştırma-sorgulama, yaratıcı düşünme, girişimcilik ve problem çözme gibi bazı ortak becerileri ve estetik düşünme, sanat eserini değerlendirme, sanat eserlerine yönelik yaratıcı fikirler oluşturma, kavramları doğru kullanma ve kültürel değerlere sahip çıkma gibi estetik alanına özgü bazı becerileri kazandırmayı hedeflediği belirtilmiştir (MEB, 2009b, s. 11-12). Programda bahsi geçen ortak becerilerin yapılandırmacı yaklaşımın çıktıları ya da öğrenme ilkeleri ile paralellik gösterdiği düşünülebilir (Bkz. Aktaran: Duman, 2014, s. 403-405). Estetik dersine özgü becerilerin ise programın daha önce bahsedilen genel amaçlarının yansıması olduğu söylenebilir.

1.2. Bunun yanında toplumun kabul ettiği ve toplumsal birliktelik için önemli olan temel değer ve tutumları kazandırmanın da önemli olduğu üzerinde durularak bu değer ve tutumlar (*saygı, sevgi, dayanışma* vb.) belirtilmiştir (MEB, 2009b, s. 13). Buna göre programda bazı değerlerin kazandırılmak istenmesi yeniden kurmacı eğitim felsefesinin tutarlı kültürel değerlerin (*sevgi, barış, kardeşlik, demokrasi* gibi) programın içeriğinde yer alması gerektiğini öngören anlayışıyla uyuşur niteliktedir (Sönmez, 2002, s. 95).

1.3. Öğrenme-öğretme Süreci: Programın bu başlığı altında ağırlıklı olarak öğretmenden eğitim-öğretim sürecinde beklenen rollere değinilmiştir. Bu rollerde ön plana çıkan nitelikler ise eğitim-öğretim sürecini kazanımlara uygun olarak planlayarak öğrenciler için aktif bir öğrenme ortamı oluşturma, öğrencilerin bilgiyi yapılandırması için ona rehberlik etme, etkileşimi arttıracak etkinliklere ağırlık verme, problem çözme becerilerini geliştirme ve kazanımlara uygun yöntem ve teknikler seçme gibi niteliklerdir (MEB, 2009b, s. 14-15). Programda bahsi geçen öğretmen rollerinin pragmatizmin öğretmenden beklediği rollere işaret ettiği programın uygulanmasına ilişkin ilke ve açıklamalar başlığında belirtildiğinden⁶ bu başlık altında bu rollere tekrar değinilmeyecektir.

1. Ölçme ve Değerlendirme: Programın bu kısmında ölçme ve değerlendirmenin

anlamlarından yola çıkılarak eğitim-öğretim sürecinde ölçme-değerlendirmenin önemi üzerinde durulmuştur. Estetik dersinde bir öğretmenin yalnızca ürünü değil süreci değerlendirmesi gerektiği belirtilerek öğrencilerin gözlem, görüşme, performans, öz değerlendirme formları ve projeler gibi araçlarla süreç içinde değerlendirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Ayrıca öğretmene bu araçları ne zaman nasıl kullanabileceği konusunda rehber nitelikte bilgilere de yer verilmiştir (MEB, 2009b, s. 15-16). Programda ürün değerlendirmeden ziyade süreç değerlendirmeye vurgu yapılmasının doğrudan ilerlemeci eğitim felsefesinden doğan yapılandırmacı yaklaşımın bir yansıması olduğu düşünülebilir. Yapılandırmacı yaklaşıma göre değerlendirmede, değerlendirme öğrenme sürecinin bir parçası olup, öğrenenlerin öğrenmelerini paylaşmalarına fırsat veren, öğrencinin süreç içindeki zihinsel çıkarımlarını da önemseyen, öğrenci-öğretmen işbirliğine dayanan bir yapıdadır. Üründen ziyade sürecin değerlendirildiği bu anlayışta bir ölçüt ya da araca göre değil birden fazla ölçüt ve çoklu ölçme araçlarıyla (portfolyo) değerlendirme yapılmaktadır. Ayrıca bu anlayış öğretmenden ziyade öğrencinin kendini yönlendirme, öz değerlendirme, kendini izlemesine de olanak sağlamaktadır (Duman, 2014, s. 393).

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ KAZANIMLARININ EĞİTİM FELSEFELERİ ÜZERİNE

Kazanımların eğitim felsefelerinin her iki dersin kazanımlarının olumlu ve olumsuz taraflarını göstermek yoluyla incelemek daha doğru görünmektedir. Bu açıdan bakıldığında her iki dersin olumlu tarafı, kazanımlarının etkinlik temelli tasarlanmış olmaları, bu etkinliklerin öğrenciyi merkeze alarak etkileşime dayalı aktif bir öğrenme ortamı sunma amacını taşımaları (MEB, 2009a, s. 37-82) ve öğrencilerin bilgiyi kendilerinin yapılandırmasına olanak sağlayacak şekilde (MEB, 2009b, s. 19-28) tasarlanmış olmalarının “...öğrencilerin anlamı inşa etmelerini mümkün kılacak etkinlikler, onların mevcut bilgilerine yeni bilgiler katmalarını temin edecek bir müfredat programı, işbirliği içinde karşılıklı öğrenme anlayışı...”nın (Cevizci, 2011, s. 131) önemli bir yer teşkil ettiği ilerlemeci eğitim felsefesiyle uyuşur nitelikte olmasıdır. Ayrıca programların kazanımlarının etkinlik temelli tasarlanmış olması sebebiyle yapılandırmacı yaklaşımın temel alındığı da söylenebilir. Çünkü yapılandırmacı yaklaşımda “...içerik yerine, etkinlikler üzerinde düşünme daha yararlı olmaktadır. Bu bağlamda içerik, öğrenen içeriği olarak görülmekte ve daha çok düşünmeye vurgu yapılmaktadır.” (Aktaran: Yurdakul, 2008, s. 43).

Programlar genel olarak benimsenen eğitim felsefesine uysalar da eleştirilecek olumsuz yanları da bulunmaktadır. Felsefe dersi öğretim programının kazanımlarının her ne kadar kazanım ifadesi için öğrencinin kazanması gereken bilgi, beceri ve tutumlar olduğu belirtilmiş olsa da (MEB, 2009a, s. 24) kazanımların; sorgulama, bağ kurma, açıklama, fark etme, anlama, ayırt etme, kavrama, tanıma, karşılaştırma, değerlendirme, tartışma gibi eylemsilerden oluştuğu (MEB, 2009a, s. 25-35), estetik dersi öğretim programının kazanımlarında ise; sorgulama, yorumlama, özetleme, bağlantı kurma, ayırt etme, farkları belirleme, farkları yorumlama, temellendirme, belirleme, karşılaştırma, sonuç çıkarma, ilişki kurma gibi eylemsilerin ön planda olduğu görülmektedir (MEB, 2009b, s. 19-28). Her iki öğretim programının kazanımlarında yer alan eylemsiler Bloom’un bilişsel alan taksonomisine göre değerlendirildiğinde; fark etme⁷ dışındaki diğer eylemsilerin bilişsel alana ait olan kazanımları ifade ettikleri görülecektir.⁸ Bloom’un taksonomisine göre bilişsel alan basamakları ve eylemsileri ise şöyledir (Demirel, 2013, s. 101-102):

7 Fark etme duyuşsal alanın alma basamağındaki bir kazanım eylemsisi olarak görülebilir (Bkz. Sönmez, 2010, s. 92).

8 Öğretim programlarının kazanımlarıyla ilgili başka çalışmalar için bkz. Dombaycı, M. A. (2013). Felsefe İçin Öğretim Programı & Öğretim Programı İçin Felsefe. İçinde-Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi (Yay. Haz. Betül Çotuksöken ve Harun Tepe). (ss. 135-160). Birinci Basım. Ankara: TFK. ve Manav, F. (Haziran 2014). *Değerler Eğitimi Bağlamında Felsefe ve Estetik Dersi 2009 Öğretim Programlarında Duyuşsal Alan Kazanımlarının Varlığına İlişkin Bir Değerlendirme* [Bildiri], Uluslararası İnsanî Değerlerin Yeniden İnşası Sempozyumu, Erzurum.

HEDEF	HEDEF DAVRANIŞ	DAVRANIŞ/EYLEMSİLER
BİLGİ	HATIRLAMA/TANIMA	tanımlama/hatırlama/tanım/söyleme/yazma/seçme/isimlendirme/eşleştirme/sıraya koyma/listeleme/gösterme/işaret etme/altını çizme
KAVRAMA	BİR BAŞKA FORMA ÇEVİREBİLME	çevirme/yorumlama/kestirme söyleme/yazma/ana hattını bulma/özetleme/örnek verme/tablolama/grafikle/şemayla/simgesle gösterme
	AÇIKLAYABİLME/ YORUMLAYABİLME	ilişkileri/nedenleri yazma/söyleme/değiştirerek yazma/yeniden sıraya koyma
	TAHMİN ETME/ KESTİRME YORDAMA	tahmin etme/sonucu kestirme/sonucu bulma/ayırt etme/yeniden düzenleme/öteleme/ulama
UYGULAMA	UYGULAYABİLME	yapma/çalıştırma/ilişki kurma/kullanma/hazırlama/hesaplama/ilkeyi uygulama/problem çözme
ANALİZ	ÖGELERE AYIRABİLME	analiz etme/karşılaştırma/şematik olarak gösterme/saptama/ayırtetme/parçalara ayırma/anahatlarını gösterme/bölgümlere ayırma
	İLİŞKİLERİ BELİRLEYEBİLME	
SENTEZ	ORJİNAL/ÖZGÜN BİR BÜTÜN MEYDANA GETİREBİLME	birleştirme/yaratma/üretme/tasarlama/planlama/özetleme/sınıflama yapma/derleme/organize etme/geliştirme/yeniden düzenleme/örgütleme/karar verme/formüle etme
DEĞERLENDİRME	BİR ÖLÇÜTE DAYALI YARGIDA BULUNABİLME	yargılama/değerlendirme/açıklama/karşılaştırma/irdeleme/ispata etme/karar verme/standardize etme

Programların kazanımlarında bilişsel alanın ağırlıkta olmasının ortaya çıkardığı olası olumsuz durum ise her iki dersin klasik felsefe akımlarından realizmin eğitim anlayışını yansıtan görüntüsüdür. Realizme göre "...eğitimin temel hedefinin bilgiyi kullanmak, bilgiyi keşfetmek ve onu (başka alanlara) transfer etmek..." (Gutek, 2011, s. 56) olduğu düşünöldüğünde her ne kadar kazanımlar etkinliğe dayalı olarak tasarlanmış olsalar da, ağırlıkla bilişsel alana hitap etmeleri ya da içeriğe önem veren görünömleri sebebiyle benimsenen felsefe ve anlayışla çeliştikleri söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada incelenen felsefe ve estetik derslerinin öğretim programlarının benimsediği eğitim felsefesinin ilerlemecilik ve Yeniden Kurmacılık, felsefe akımının Pragmatizm, öğrenme yaklaşımının ise Yapılandırmacılık olduğu görülmüştür. Bu açıdan programların geliştirilmesi sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın benimsediği felsefenin yer alıyor olması eğitim felsefelerinin derslere yansımaları açısından oldukça olumlu bir nitelik arz etmektedir.

Ancak programlarda sıkıntılı durumlar da bulunmaktadır. Bu durumlar şöyledir:

1. Her iki programın ölçme-değerlendirme durumlarına ilişkin açıklamalarında klasik/geleneksel ölçme yöntem ve araçlarının kullanılmasının önerilmesi, ilerlemeci eğitim felsefesiyle ya da bu felsefenin öğrenme kuramı olan yapılandırmacılığın ilkeleriyle uyuşmamaktadır. Benimsenen felsefede ve anlayışta ölçme-değerlendirme ezbere dayanmıyor ise klasik yöntem ve araçların kullanılabilmesinin yer alması bir çelişkidir. Bu nedenle bu çelişik durumdan kurtulmak gerekmektedir.
2. Her iki programda ünitelerin öğrencilere kazandırmayı beklediği davranışlar için kullanılan kazanım ifadesi, eski programlardaki hedef ve hedef davranışların aksine etkinlik temelli tasarlanmış olmaları ve öğrenciyi merkeze almaları sebebiyle benimsenen eğitim felsefelerini yansıtmaktadır. Ancak kazanımlar incelendiğinde hedef davranışlardan çok farklı olmadıkları ve şeklen bir kazanım ifadesi olarak yazıldıkları görülmüştür. Şekil itibariyle kazanım olan bu ifadelerde vurgu yapılan ve öğrenciye kazandırılması beklenen davranışlar, ağırlıklı bilişsel alan odaklı olup, öğrencilere yalnızca bilgi kazandırmaya yönelik olan ve içeriğe ağırlık veren bir program ile aslî olanın sanki sadece içeriğin aktarımı gibi görünmesinden dolayı eğitimde en önemli sorunun *birey nasıl öğrenir?* yerine *birey ne öğrendi?* sorusuna dönüşmesi de olası görünmektedir. Bu nedenle kazanımların bir yandan ilerlemeci bir yandan da realist görünümünün doğurduğu çelişkinin giderilmesi gerekmektedir.

Şekil olarak ilerlemeci ya da pragmatist, yeniden kurmacı, yapılandırmacı öğretim programlarının eğitim-öğretim sürecine olumlu katkılar yapacağını ve belirlenen hedeflere/amaçlara ulaşacağını düşünmek yanlış olacaktır. Tam da bu nedenle problemin yeni bir eğitim felsefesi oluşturmaktan ziyade mevcut öğretim programlarının yalnız şekil bakımından değil, özü bakımından da benimsenen eğitim felsefelerini ve anlayışlarını/yaklaşımlarını yansıtmaları gerektiği görülmektedir.

Öğretim Programları			
Felsefe Dersi Öğretim Programı		Estetik Dersi Öğretim Programı	
Programın Öğeleri	Benimsenen Eğitim Felsefesi ve Öğrenme Yaklaşımı	Programın Öğeleri	Benimsenen Eğitim Felsefesi ve Öğrenme Yaklaşımı
<i>Vizyonu</i>	İlerlemecilik	-	-
<i>Genel Amaçları</i>	İlerlemecilik (Pragmatizm)	<i>Genel Amaçlar</i>	-
<i>Yaklaşımı</i>	İlerlemecilik-Pragmatizm (Yapılandırıcılık)	<i>Yaklaşımı</i>	İlerlemecilik (Yapılandırıcılık)
Öğretmenden Beklenen Roller	Pragmatizm (İlerlemecilik)	Öğrenme-öğretme Süreci (Öğretmenden Beklenen Roller)	Pragmatizm (Yapılandırıcılık)
<i>Uygulanmasına İlişkin Esaslar</i>	İlerlemecilik (Yapılandırıcılık)	<i>Uygulamaya İlişkin İlkeler ve Açıklamalar</i>	Pragmatizm
Ölçme-Değerlendirme	İlerlemecilik (Yapılandırıcılık)	Ölçme-Değerlendirme	İlerlemecilik (Yapılandırıcılık)
<i>Kazanımlar</i>	İlerlemecilik (Yapılandırıcılık)	<i>Kazanımlar</i>	İlerlemecilik (Yapılandırıcılık)
-	-	<i>Temel Beceriler, Değerler ve Tutumlar</i>	Yeniden Kurmacılık-Yapılandırıcılık

*Programların Eğitim Felsefelerine İlişkin Tablo

KAYNAKÇA

- Aydın, H. (2012). *Felsefî Temelleri Işığında Yapılandırmacılık*. İkinci Basım. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Büyükkaragöz, S. (1997). *Program Geliştirme "Kaynak Metinler"*. İkinci Basım. Konya: Kuzucular Ofset.
- Cevizci, A. (2010). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*. Yedinci Basım. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cevizci, A. (2011). *Eğitim Felsefesi*. Birinci Basım. İstanbul: Say Yayınları.
- Demirel, Ö. (2013). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya*. Yirminci Basım. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dewey, J. (2011). *Deneyim ve Eğitim*. (Çev. Sinan Akıllı). İkinci Basım. Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık.
- Dombaycı, M. A. (2013). Felsefe İçin Öğretim Programı & Öğretim Programı İçin Felsefe. İçinde-Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi (Yay. Haz. Betül Çotuksöken ve Harun Tepe). (ss. 135-160). Birinci Basım. Ankara: TFK.
- Duman, B. (2014). Yapılandırmacılık. İçinde-Öğretim İlke ve Yöntemleri (Editör: Gürbüz Ocak). (ss. 381-405). Altıncı Basım. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Guttek, G. L. (2011). *Eğitime Felsefî ve İdeolojik Yaklaşımlar*. (Çev. Nesrin Kale). Üçüncü Basım. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Güçlü A., Uzun E., Uzun S. ve Yolsal, Ü. H. (2008). *Felsefe Sözlüğü*. Üçüncü Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Manav, F. (Haziran 2014). *Değerler Eğitimi Bağlamında Felsefe ve Estetik Dersi 2009 Öğretim Programlarında Duyuşsal Alan Kazanımlarının Varlığına İlişkin Bir Değerlendirme* [Bildiri], Uluslararası İnsanî Değerlerin Yeniden İnşası Sempozyumu, Erzurum.
- Mayer, E. R. (2014). Kısım II-Gözden Geçirilerek Güncelleştirilmiş Taksonominin Yapısı Bölüm 5: Bilişsel Süreç Boyutu. İçinde-Anderson L. ve Krathwohl, D. R. v.d. (Editörler). Öğrenme Öğretim ve Değerlendirme ile İlgili Bir Sınıflama Bloom'un Eğitimin Hedefleri ile İlgili Sınıflamasının Güncelleştirilmiş Biçimi. (Çev. Durmuş Ali Özçelik). (ss. 81-122). İkinci Basım. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- MEB. (2007). Öğrenci Merkezli Eğitim Uygulama Modeli. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2009a). Felsefe Dersi Öğretim Programı. Erişim: 12.05.2014, <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72>.
- MEB. (2009b). Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Estetik Dersi Öğretim Programı. Erişim: 05.01.2014, <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72>.
- MEB. (2010). Tebliğler Dergisi. Cilt: 73 Sayı: 2635. Erişim: 05.01.2014, <http://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/viewcategory/74-2010>.
- Sönmez, V. (2002). *Eğitim Felsefesi*. Altıncı Basım. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sönmez, V. (2010). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. On Altıncı Basım. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yaşar, M. (2008). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirmenin Önemi*. İçinde-*Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (Editör: Satılmış Tekindal). (ss. 1-8). Birinci Basım. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Yeni Öğretim Programlarını İnceleme ve Değerlendirme Raporu. (2005). Erişim: 17.11.2014, http://ilkogretim-online.org.tr/vol5say1/yenimufredat_raporu%5B1%5D.pdf.

Yıldızlar, M. (2012). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Üçüncü Basım. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Yurdakul, B. (2008). Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımının Sosyal-Bilişsel Bağlamda Bilgiyi Oluşturmaya Katkısı. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 11 Sayı: 20, ss. 39-67. Erişim: 18.11.2014, <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c11s20/makale/c11s20m4.pdf>.